

Nr 132

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsunderstöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet; given Stockholms slott den 15 mars 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ivar Persson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås på grundval av 1955 års ungdomsutrednings betänkande (SOU 1956: 42), att de politiska ungdomsorganisationerna skall kunna erhålla statsbidrag till sin ungdomsfostrande verksamhet enligt i huvudsak samma grunder som gäller beträffande statens stöd till övriga ungdomssammanslutningar jämlikt kungörelsen 1954: 575 angående statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet.

Beträffande bidrag för anordnande av *fritidsgrupper* bör således de politiska ungdomsorganisationerna vara helt jämställda med övriga ungdomssammanslutningar.

I fråga om bidrag för anställande av *ungdomsinstruktörer* inom de politiska ungdomsorganisationerna föreslås, att vederbörande studieförbund tills vidare skall stå som huvudmän för verksamheten.

Vad gäller bidrag åt politiska ungdomsorganisationer för anordnande av *ungdomsledarkurser* förordas, att studieförbunden tills vidare inkopplas som ett mellanled i utbildningsverksamheten.

De föreslagna bidragsgrunderna avses skola tillämpas från och med budgetåret 1957/58. Beträffande de anslag under åttonde huvudtiteln, varur bidrag till fritidsgrupperna, instruktörsverksamheten och ungdomsledarutbildningen utgår, har medelsanvisning för nästa budgetår redan äskats i statsverkspropositionen. Någon ytterligare uppräknig av anslagen utöver vad som beräknats i statsverkspropositionen föreslås icke i förevarande sammanhang.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1957.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, frågor angående statsunderstöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet och anför därvid följande.

I. Inledning

Ett betydelsefullt led i strävandena att förbättra samhällets ungdomsvård utgör det statliga stöd åt ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, som 1954 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 156 beslutade om samtidigt med att ställning togs till den framtida nykterhetspolitiken. Det statliga stödet avser utbildning av ungdomsledare, ungdomsorganisationernas instruktionsverksamhet, upplåtelse och utrustning av lokaler, ungdomsidrotten samt främjande av fritidsverksamhet bland ungdom genom anordnande av s. k. fritidsgrupper. Närmare bestämmelser om nu avsett statsunderstöd har meddelats bland annat i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsunderstöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet. I denna kungörelse har emellertid föreskrivits, att bidrag enligt kungörelsen icke må utgå till politiska organisationer.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet den 28 januari 1955 sakkunniga för att verkställa utredning om statligt stöd åt den ungdomsvårdande verksamhet, som bedrivs av politiska ungdomsorganisationer. De sakkunniga antog benämningen *1955 års ungdomsutredning*.

Utredningen — undervisningsrådet Ragnar Lund, ordförande, lantmästaren Birger Isacson, förbundsordföranden Bengt Johnson, landstingsmannen Thorsten Larsson, kanslichefen i statens sakrevision K. A. Lindbergson och förbundsordföranden Bertil Löfberg — har i oktober 1956 avlämnat be-

tänkande rörande »Staten och de politiska ungdomsorganisationerna» (SOU 1956: 42).

Över förevarande betänkande har *infordrade utlåtanden* avgivits av skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Norrbottens län samt statens fritidsnämnd.

Yttranden över betänkandet har vidare avgivits av svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet, folkpartiets ungdomsförbund, högerens ungdomsförbund, svenska landsbygdens ungdomsförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, SLU:s studentförbund, Sveriges konservativa studentförbund, Sveriges liberala studentförbund, Sveriges socialdemokratiska studentförbund, skid- och friluftsförbundet, Sveriges riksidrottsförbund, Sveriges kyrkliga studieförbund, arbetarnas bildningsförbund, liberala studieförbundet, studieförbundet medborgarskolan, svenska landsbygdens studieförbund, landsorganisationen i Sverige (LO) och svenska arbetsgivareföreningen.

Av *direktiven* för utredningen, vilka framgår av chefens för ecklesiastikdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 28 januari 1955, må återges följande:

De politiska ungdomsförbunden spelar en viktig roll inom ungdomsvården. Deras insatser för medborgarfostran och upplysning i samhällsliga frågor måste i ett fritt och demokratiskt samhälle tillmätas en mycket väsentlig betydelse. Betänkligheter kan emellertid anföras mot att med statsmedel stödja deras propagerande för ett visst politiskt parti. Däremot bör de ha samma rätt som andra ungdomsorganisationer att erhålla statligt stöd för det betydelsefulla arbete de bedriver exempelvis inom studieverksamhetens och fritidssysselsättningarnas område. Även om detta arbete kan sägas vara ägnat att indirekt stödja dessa sammanslutningars politiska verksamhet, talar starka rättviseskäl för att de icke av denna orsak förmenas ett stöd av den typ, som tillerkänts andra ungdomsorganisationer. Den centrala uppgiften för den tillämnade utredningen bör därför vara att söka utröna, hur samhället skall kunna genom ekonomiskt stöd främja den ungdomsvårdande verksamhet, som bedrivs av de politiska ungdomsorganisationerna, utan att därvid rent partipolitiska syften tillgodoses, samt vilka medel som kan stå till buds för att garantera att därvid endast de ändamål tillgodoses som innefattas i propositionen 156/1954 om stöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet.

Vid ifrågavarande utredning bör de nu gällande grunderna för statsunderstöd till andra sammanslutningar än de politiska beaktas av utredningen och — om möjlighet till stöd jämväl åt de politiska organisationernas ungdomsvårdande verksamhet befinnes föreligga — de hittills utskade bidragsvägarnas användbarhet i fråga om dessa sammanslutningar undersökas.

Under angivna förutsättningar synes mig frågan om bidrag till kurser, avsedda för undervisning i ungdomssociala och därmed närbesläktade ämnen av allmän betydelse för ungdomsarbetet, förtjäna särskild uppmärksamhet. En annan form av stöd, som bör övervägas, är bidrag till instruk-

törsverksamhet. Härvid synes böra undersökas, om bidrag för instruktörsverksamhet lämpligen kan utgå till de riksförbund för studiecirkelverksamhet, till vilka respektive politiska ungdomsorganisationer är anslutna. Vidare bör provas huruvida statsbidrag bör kunna utgå till verksamhet i fritidsgrupper, som anordnas av politiska sammanslutningar, samt, därest bidrag finnes böra utgå, om och i vad mån därvid modifikationer bör göras i gällande statsbidragsvillkor.

II. Utredningen

Utredningen anser det önskvärt, att de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet infogas i det statliga stödet till ungdomens föreningsliv. Däremot bör dylikt stöd ej under några förhållanden utgå till nämnda sammanslutningars politiska verksamhet. Som skäl för statsstöd till den ungdomsfostrande verksamheten anför utredningen främst den betydelse de politiska ungdomsorganisationernas arbete har i socialt hänseende. Från rättvisesynpunkt bör vidare dessa organisationer inte vara försatta i ett sämre konkurrensläge i förhållande till andra ungdomsorganisationer. Redan nu finnes vissa möjligheter för de politiska ungdomsorganisationerna att indirekt tillgodogöra sig stödet till fritidsgrupper och ungdomsledarkurser. Mot bakgrunden härav kan det enligt utredningen diskuteras, om det icke är bättre att ta steget fullt ut och innesluta de politiska ungdomsorganisationerna i kretsen av bidragsberättigade. Slutligen åberopas de utländska erfarenheter (Finland, Norge, Västtyskland) utredningen kommit i kontakt med, vilka synes ge belägg för värdet av statsstöd till här ifrågakvarande verksamhet även när det gäller de politiska ungdomsföreningarna.

Utredningen förordar, att de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet i princip skall likställas med den verksamhet av samma slag, som bedrivs av andra, opolitiska sammanslutningar.

Beträffande de olika verksamhetsgrenar inom ungdomsarbetet, som omfattas av kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsunderstöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet — *ungdomskungörelsen* — föreslår utredningen följande. Statsbidrag till fritidsgrupp, som organiserats av politisk ungdomsorganisation, bör utgå i samma utsträckning och på samma villkor som för fritidsgrupper inom övriga ungdomsorganisationer. Vidare bör de politiska ungdomsorganisationerna få del av statsbidraget till anställandet av instruktörer för sin ungdomsfostrande verksamhet samt till ungdomsledarutbildning.

Stödåtgärderna för ungdomsidrotten genom anslag ur *fonden för idrottens främjande* bör även komma de politiska ungdomsorganisationerna till del för deras verksamhet i sådant hänseende.

Slutligen bör möjligheten till stöd från *statens fritidsfond* och *allmänna arvsfonden* för ungdomsfostrande verksamhet stå öppen för de politiska ungdomsorganisationerna.

Vad angår frågan om *kontrollåtgärder* förklarar utredningen inledningsvis, att den helt ansluter sig till de grundsatser, som skolöverstyrelsen i skilda sammanhang uttalat, att det fria och frivilliga organisationsväsendet måste bevaras i verklig mening fritt, och att statsmakternas och myndigheternas medverkan aldrig får tillåtas att påverka organisationernas målsättning eller inre förhållanden. Vidare framhåller utredningen, att den eftersträvat en lösning, som fyller rimliga krav på garanti för att ifrågasvarande statliga medel ej användes för annat än de avsedda ändamålen. Utredningen har nämligen blivit övertygad om, att en fullkomlig lösning ej går att åstadkomma.

Beträffande de olika till statsbidrag föreslagna verksamhetsgrenarna anför utredningen huvudsakligen följande.

För statsbidragsberättigad *fritidsgrupp* gäller nu, att kommun eller studieförbund skall vara huvudman för gruppen och att gruppen skall anmälas hos vederbörligt kommunalt organ. Vidare skall alla ungdomar i åldern 12—25 år äga rätt att deltaga i gruppverksamheten, varigenom grupperna blir öppna för insyn från allmänhetens sida. Slutligen har skolöverstyrelsen vissa kontroll- och inspektionsmöjligheter. Till detta kommer att bildningsarbetets traditioner är av det slag, att utredningen är övertygad om att studieförbunden kommer att tillse att verksamheten i fritidsgrupperna följer politiskt objektiva linjer. Med hänvisning till vad sålunda anförts finner utredningen, att inga speciella kontrollåtgärder skulle vara erforderliga för av politisk ungdomsförening organiserad fritidsgrupp.

Den nuvarande kontrollen av *ungdomsinstruktörernas* verksamhet fungerar på så sätt att skolöverstyrelsen utfärdar instruktion, förlöpande följer instruktörernas reseverksamhet samt vid två gånger årligen återkommande konferenser med dessa genomgår vunna erfarenheter av arbetet och anger riktlinjer för verksamhetens fortsatta bedrivande. Då statsbidragsgivning till av politisk ungdomsförening bedriven instruktionsverksamhet avser ett nytt hittills oprövat område, föreslår utredningen som särskilt villkor, att det studieförbund till vilket föreningen är ansluten, skall vara huvudman för verksamheten. De statsunderstödda studieförbunden är underställda skolöverstyrelsens översyn i sin verksamhet. Genom att anknyta bidragsgivningen till studieförbunden skulle man sålunda enligt utredningen erhålla en dubbel säkerhet, dels den kontroll som fungerar genom skolöverstyrelsen och dels studieförbundens kontroll.

Skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter till ungdomskungörelsen föreskriver beträffande *ungdomsledarutbildningen*, att endast vissa särskilt angivna undervisningsämnen får förekomma vid de statsbi-

dragsberättigade ungdomsledarkurserna samt att endast av överstyrelsen godkända föreläsare får vara lärare vid kurserna. Av större värde som kontrollåtgärd är emellertid föreskriften att ungdomsledarkurserna skall stå öppna för alla, d. v. s. vara öppna för insyn både från allmänhetens och från olika organisationers sida. Då det är av vikt att alla orsaker till misstro mot en statsbidragsgivning på detta område förebygges, förordar utredningen som särskilt villkor, att under en övergångstid vederbörande studieförbund inkopplas som mellanled i utbildningsverksamheten. Studieförbundet bör sålunda uppbära statsbidraget samt ansvara för utbildningen under samverkan med ungdomsorganisationen. Sedan systemet någon tid varit i verksamhet, bör man emellertid på grundval av de vunna erfarenheterna ompröva formerna för bidragsgivningen till ungdomsledarutbildningen.

Beträffande slutligen stödåtgärder genom anslag ur fonden för idrottens främjande, statens fritidsfond och allmänna arvsfonden förordar utredningen inga särskilda kontrollåtgärder utan rekommenderar endast helt allmänt, att de politiska ungdomsorganisationerna bör bli delaktiga av dessa former av stöd »under förutsättning att godtagbara garantier kan erhållas för att bidragen endast kommer ungdomsfostrande verksamhet tillgodo».

Utredningen föreslår vidare inrättande av en rådgivande nämnd, *statens ungdomsnämnd*, vid skolöverstyrelsens sida med anknytning till dess folkbildningsrotel såsom representantorgan för det genom ungdomskungörelsen statsunderstödda ungdomsarbetet och därmed sammanhängande frågor. Nämnden bör vara sammansatt av ett icke närmare angivet antal representanter för vissa ungdomsorganisationer. Vidare bör staten, kommunerna och studieförbunden — de båda senare i egenskap av huvudmän för fritidsverksamheten — vara representerade. Kungl. Maj:t bör utse samtliga ledamöter. Nämnden bör sammanträda minst en gång om året.

Beträffande *kostnaderna* för de föreslagna åtgärderna anför utredningen i huvudsak följande.

För de verksamhetsgrenar, som omfattas av ungdomskungörelsen, utgår följande riksstatsanslag, vilka för budgetåret 1956/57 bestämts till följande belopp.

Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, förslagsanslag	1 300 000
Utbildning av ungdomsledare, reservationsanslag	381 500
Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer	302 400

Då statsanslaget till fritidsgrupper är förslagsanslag, föreligger enligt utredningen ej förutsättningar att bedöma storleken av den utgiftsökning, som ett inordnande av de politiska ungdomsorganisationernas fritidsgrupper under anslaget kommer att medföra.

För närvarande uppgår antalet instruktörsbidrag till 24. Antalet medlem-

mar i de politiska ungdomsorganisationerna uppgår till omkring 225 000 och medlemsantalet i de organisationer, vilka nu erhåller instruktörsbidrag, till omkring 1 000 000. Utredningen förordar en med hänsyn till de politiska ungdomsorganisationernas sammanlagda medlemsantal skälig höjning av antalet instruktörsbidrag.

Vad angår anslaget till ungdomsledarutbildning bör vid anslagsfördelningen de politiska ungdomsorganisationerna bedömas efter samma normer, som nu bidragsberättigade organisationer, och en proportionell höjning av anslaget ske.

Statens ungdomsnämnd beräknas kosta 1 500 kronor — huvudsakligen rese- och traktamentskostnader — vilken utgift bör belasta skolöverstyrelsens omkostnadsanslag, som i följd härav bör ökas med motsvarande belopp.

III. Remissyttranden

Vad först själva utredningsuppdraget beträffar anser *Sveriges liberala studieförbund*, att man i första hand borde utrett frågan, huruvida statsstöd från principiell synpunkt lämpligen bör utgå. *Folkpartiets ungdomsförbund* beklagar, att direktiven varit så begränsade att utredningen ansett sig förhindrad att lämna en fyllig redogörelse av skälen för och emot statsstöd. Liknande synpunkter anföres av bland andra *Sveriges konservativa studentförbund* och *högerns ungdomsförbund*. *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* anser, att direktiven varit för snäva och att frågan om statligt stöd till politiska ungdomsorganisationer i sin helhet hade bort behandlas utifrån en mera förutsättningslös utgångspunkt.

Flertalet remissinstanser delar utredningens uppfattning, att de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet bör understödjas av statsmedel. Detta är bland annat fallet med *skolöverstyrelsens majoritet*, *socialstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Stockholms län* och *Göteborgs och Bohus län* ävensom *folkpartiets ungdomsförbund*, *svenska landsbyggdens ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*. *Statskontoret* anser för sin del, att bidragsgivningen till politiska ungdomsorganisationer bör ha karaktären av försöksverksamhet i avvaktan på närmare erfarenheter av ett dylikt statligt stöd. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller, att risken för att det statliga stödet i någon mån skulle komma ren politisk verksamhet tillgodo måste vägas mot de nackdelar, som utan tvivel är förenade med en annan ordning. Samhället torde nämligen icke i längden kunna undvara den hjälp i den ungdomsfostrande verksamheten, som kan lämnas av de politiska organisationerna.

En del remissinstanser anser sig av principiella skäl inte kunna tillstyrka förslaget om statligt stöd åt de politiska ungdomsorganisationerna. *Läns-*

styrelsen i Kalmar län betonar, att de politiska ungdomsorganisationernas huvudsyfte är att bedriva politisk propaganda. Det kan inte vara förenligt med statens intresse att, även om det sker indirekt, lämna understöd som kan befrämja de olika politiska partiernas särskilda intressen. Dessa synpunkter delas av *en reservant i skolöverstyrelsen, högerns ungdomsförbund, Sveriges liberala studentförbund* och *studieförbundet medborgarskolan*. Enligt *Sveriges konservativa studentförbund* måste ett statligt stöd som klart säges syfta till att underlätta de politiska förbundens medlemsvärvning vara stöd till politisk verksamhet. Frågan om stödet är »direkt» eller »indirekt» synes därför närmast ha terminologiskt intresse. Under åberopande av sina omfattande erfarenheter av statsbidragsgivningen till kommunerna framhåller *svenska landskommunernas förbund*, att statsbidragen för dessa medfört en icke önskvärd ofrihet. Ett övervakande från samhällets sida av vissa yttringar av de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet kan komma att hämma i stället för främja. Det förhållandet, att de politiska ungdomsorganisationerna icke på något sätt dokumenterat sina behov av statligt stöd, stärker *svenska arbetsgivareföreningen* i dess uppfattning, att utredningen inte bör föranleda någon åtgärd.

Beträffande instruktörsverksamheten erinrar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* om att statsbidraget avser bidrag till avlöning av heltidsanställda instruktörer. Då en klar gränsdragning mellan deras verksamhet och den verksamhet som bedrivs av ungdomsorganisationernas egna förtroendemän och ombudsmän inte kan göras, kan länsstyrelsen inte tillstyrka förslaget i denna del.

Endast ett fåtal remissinstanser har närmare berört frågan om stöd ur vissa statliga fonder, och bland dessa är meningarna delade. Utredningens förslag tillstyrkes av bland andra *socialstyrelsen* och *länsstyrelsen i Stockholms län*. *Liberala studentförbundet* avstyrker helt utredningens förslag om anslag ur fonderna till de politiska ungdomsorganisationerna. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* betonar angelägenheten av att inga åtgärder vidtages, som med tiden kan föranleda en politisering av idrottsrörelsen. Beträffande bidragsgivning ur arvsfonden kan länsstyrelsen icke biträda utredningens förslag med hänsyn till svårigheten att vinna kontroll över att bidrag ur fonden icke användes till ändamål, som är oförenliga med vad i lag är föreskrivet om syftet med fonden. *Skid- och friluftsförbundet* avstyrker stöd ur statens fritidsfond och allmänna arvsfonden. Då även friluftslivet bör vara politiskt neutralt avstyrker *fritidsnämnden*, att bidrag skall kunna utgå ur fonden för friluftslivets främjande.

Vissa remissorganisationer förklarar sig intet ha att erinra mot att gränserna för anslagsgivningen vidgas till att omfatta jämväl de politiska ungdomsförbundens reguljära verksamhet. *LO* framhåller, att i ett demokra-

tiskt samhälle förutsättes politisk aktivitet från medborgarnas sida. Så länge skolorna inte för det stora flertalet medborgare nöjaktigt fyller anspråken på bildnings- och upplysningsverksamhet på samhällskunskaper-
nas områden, får denna verksamhet bedrivas på annat håll och i andra former, varvid speciellt de politiska ungdomsförbunden spelar en betydelsefull roll. Enligt *svenska landsbygdens ungdomsförbund* bör det vara politisk propaganda och ensidighet och icke politisk verksamhet som sådan, som bör utgöra hinder för stöd. Liknande synpunkter anföres av *SLU:s studentförbund*.

LO påpekar, att organisationen har medlemmar i åldern 15—25 år till ett antal som är större än i samtliga politiska ungdomsförbund. Vill man från statsmakternas sida verkligen åstadkomma resultat i fråga om ungdomsverksamhet, finnes det därför inga logiska skäl att utesluta fackföreningsrörelsen från rätten till statsbidrag till sådan verksamhet.

De kontrollåtgärder utredningen föreslagit synes flertalet myndigheter och organisationer tillfredsställande.

Sveriges liberala studentförbund finner däremot, att utredningen inte givit vid handen, att tillräckliga kontrollåtgärder kan skapas, varigenom garanti erhålles att statsmedlen icke skulle komma att främja rent partipolitiska syften. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller, att den av utredningen förordade gränsdragningen mellan politisk och ungdomsfostrande verksamhet inte kan genomföras och vidmakthållas utan ständiga tolknings- och intressekollisioner.

Arbetarnas bildningsförbund kan inte ansluta sig till utredningens uppfattning, att det skulle behövas särskilda åtgärder till skydd för missbruk av statsbidraget speciellt för de politiska ungdomsorganisationerna. Dessa organisationer bör således helt jämsställas med övriga ungdomsorganisationer i fråga om möjligheten till statsbidrag även när det gäller instruktörsverksamhet och ungdomsledarutbildning. Dessa synpunkter delas av *folkpartiets ungdomsförbund*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska studentförbund*.

Skolöverstyrelsen vill, att den omprövning på grund av vunna erfarenheter, som utredningen föreslår beträffande bestämmelserna angående bidraget till ungdomsledarutbildning, bör gälla även formerna för statsbidragsgivningen till instruktörsverksamhet. Liknande förslag framställes av *länsstyrelsen i Stockholms län* och *svenska landsbygdens ungdomsförbund*.

Beträffande förslaget att inrätta en statens ungdomsnämnd är meningarna delade. *Skolöverstyrelsen* anser, att erfarenheterna nu motiverar inrättandet av ett mera permanent samarbetsorgan. Enligt överstyrelsens mening kan nämnden komma att få en avgörande betydelse för det fria och frivilliga ungdomsarbetets effektivisering och vidare utveckling. Även

socialstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser det erforderligt att styrelsen, som har förtrogenhet med ungdomsverksamhetens lokalfrågor, blir representerad i nämnden. *Statskontoret* har icke blivit övertygat om behovet av en särskild ungdomsnämnd. Erforderlig kontakt mellan skolöverstyrelsen och ungdomsorganisationerna bör kunna förekomma utan inrättande av ett särskilt organ för ändamålet. Vidare bör organisationerna kunna direkt till överstyrelsen framföra sina synpunkter i frågor, som rör det statliga stödet åt ungdomens förenings- och fritidsverksamhet. Dessa synpunkter delas av *arbetarnas bildningsförbund*, som vidare anser, att den mångsidighet som präglar organisationslivet bland ungdomen svårligen kan komma till uttryck inom ett representantorgan med rimlig storlek. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter, huruvida icke folkbildningsnämnden lämpligen kan ombildas och taga hand om även nu ifrågasvarande uppgifter.

Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig angående *kostnadsberäkningarna*.

Det synes *skolöverstyrelsen* angeläget, att den föreslagna utbyggnaden av den statliga anslagsgivningen träder i kraft från och med budgetåret 1957/58. För att skapa utrymme för en anslagsgivning till de nytillkommande organisationerna bör för detta budgetår anslaget till ungdomsledarutbildning höjas med ytterligare 110 000 kronor och anslaget Bidrag till instruktörsverksamhet med 86 100 kronor. Vidare bör överstyrelsens omkostnadsanslag uppräknas med 1 500 kronor med hänsyn till den föreslagna ungdomsnämndens verksamhet. *Statskontoret* håller före, att utredningens förslag i vad det avser bidrag till instruktörsverksamhet och ungdomsledarutbildning icke bör föranleda någon uppräkning av vederbörande anslag. En omfördelning av de anslagsmedel, som står till förfogande för bidragsgivningen bör i stället företagas.

IV. Departementschefen

När den utredning tillkallades, vars betänkande lades till grund för 1954 års riksdagsbeslut om statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, undantogs från utredningsuppdraget frågan om statsstöd till de politiska ungdomsorganisationerna för deras ungdomsvårdande verksamhet. I enlighet härmed prövades icke heller denna fråga slutligt i samband med 1954 års beslut utan den hänsköts till ytterligare utredning. De närmare bestämmelserna om statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, vilka sammanförts i kungörelsen 1954: 575, har i avvaktan på resultatet av den ytterligare utredningen i frågan utformats så, att de olika former av bidrag som kan ifrågakomma enligt nämnda kungörelse — bidrag till ungdomsledarutbildning, till instruktörsverksamhet och till fritidsverksamhet — icke får utgå till politisk organisation.

Den ytterligare utredning om statligt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet, som förutskickades i samband med 1954 års beslut, har nu verkställts genom 1955 års ungdomsutredning. Innan jag går närmare in på utredningsresultatet och ställningstagandena härtill, vill jag understryka att uppdraget för 1955 års utredning icke gällt frågan, huruvida bidrag av statsmedel till politiska ungdomsorganisationer överhuvudtaget bör kunna förekomma, utan att uppdraget endast omfattat det praktiska problemet, hur ett statligt stöd till dessa organisationers ungdomsfostrande verksamhet skall kunna utformas utan att därvid rent partipolitiska syften tillgodoses och hur en garanti skall kunna skapas för att endast sådana bidragsändamål kommer i fråga, som innefattas i 1954 års riksdagsbeslut.

Redan i direktiven för 1955 års utredning framhöll jag nämligen, att de politiska ungdomsorganisationerna bör ha samma rätt som andra ungdomsorganisationer att erhålla statligt stöd för det arbete, som de bedriver inom ungdomsvården. Jag har icke funnit någon anledning att ändra detta mitt principiella ställningstagande i ämnet. Är de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet sådan, att den kan avgränsas från den rent partipolitiska verksamheten, så är det enligt min mening icke rimligt att diskvalificera organisationerna i fråga om rätten till statligt stöd för den ungdomsfostrande verksamheten, endast därför att organisationerna företräder och verkar för en viss politisk åsiktsriktning. När alla krafter och initiativ bör tas till hjälp för att intensifiera ungdomsledarutbildningen och ungdomsinstruktörernas verksamhet och för att få fram en mera omfattande aktiv fritidsverksamhet bland ungdomen, synes det, såsom också ungdomsutredningen framhållit, från samhälleliga synpunkter knappast försvarligt att avstå från de ytterligare insatser på detta område, som de politiska ungdomsorganisationerna kan göra, om deras möjligheter härtill stärkes genom statligt stöd.

Jag anser alltså, att den ungdomsfostrande verksamheten inom de politiska ungdomsorganisationerna bör understödjas och stimuleras på samma sätt som övriga ungdomssammanslutningars motsvarande verksamhet, under förutsättning att detta kan ske utan att därmed det ekonomiska stödet också kommer organisationernas rent partipolitiska syften till godo.

Med denna principiella utgångspunkt övergår jag till att behandla frågan om möjligheterna att göra en tillfredsställande gränsdragning mellan politisk och ungdomsfostrande verksamhet och till spørsmålet om hur olika bidragsformer med hänsyn härtill närmare bör utformas. Jag vill då först framhålla, att några speciella bidragsformer, utan motsvarighet beträffande andra ungdomsorganisationer, icke bör ordnas för de politiska ungdomsorganisationerna. Ytterligare en väsentlig utgångspunkt för de fortsatta övervägandena är, att gränsdragningen icke får bygga på bidragsbestämmelser och kontrollåtgärder, som är alltför detaljerade och ingripande i

organisationernas inre förhållanden. Det fria och frivilliga organisationsväsendet måste bevaras i verklig mening fritt, och statsmakternas och myndigheternas åtgärder i stödjande syfte får självfallet icke medföra en påverkan av organisationernas målsättning eller inre förhållanden. Från samhällets synpunkter är det emellertid ofrånkomligt att vissa normer anges för det statliga stödet och dettas användning, och det blir därför en bedömningsfråga för i första hand den enskilda organisationen själv, om den redan har förutsättningar för att komma i fråga för erhållande av det statliga stödet eller, därest så ej är fallet, om den är villig att genom erforderliga åtgärder ändra sin verksamhet för att uppfylla de bidragsvillkor, som skäli-gen anses böra föreskrivas.

Statsbidrag till anordnande av fritidsgrupper kan enligt kungörelsen 1954: 575 utgå dels till av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet, dels till kommun, under förutsättning att vederbörande studieförbund eller kommun åtagit sig att vara huvudman för den ifrågavarande fritidsverksamheten. Med fritidsgrupp avses en kamratkrets, som samlas för att bedriva planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med de föreskrifter skolöverstyrelsen meddelar. Bidraget för anordnande av fritidsgrupp utgår för budgetår räknat med högst hälften av kostnaderna för materiel och handledning, dock med högst fyra kronor 50 öre per medlem, samt med två kronor per medlem för lokalkostnader och därmed jämförliga utgifter. Som statsbidragsvillkor gäller bland annat, att var och en, som fyllt 12 men ej 25 år, skall kunna bli medlem av vederbörande fritidsgrupp.

Fritidsgrupperna, i den mening nyssnämnda kungörelse inlägger i detta begrepp, har än så länge nått relativt ringa omfattning inom de politiska ungdomsförbunden. Grupperna är i regel upptagna med frågor, som ligger väsentligen vid sidan av politisk verksamhet; det är främst fråga om hobbyklubbar och liknande grupper. Politiska ämnen studeras i speciella cirklar eller studiegrupper, och den politiska gruppverksamheten har därigenom på ett naturligt sätt avgränsats gentemot fritidsgrupperna.

Därest de här avsedda fritidsgrupperna erhåller statsbidrag, blir ett villkor härför, att deras verksamhet måste följa en politiskt klart objektiv linje. Jag delar utredningens uppfattning att den administrativa ordningen och övriga nu gällande föreskrifter för fritidsverksamheten innebär en tillfredsställande garanti härför. En tillämpning beträffande de politiska ungdomsorganisationernas fritidsgrupper av det nuvarande statsbidragssystemet torde icke heller skapa några problem vare sig för organisationerna eller för deras fritidsgrupper. Det bör erinras om att de politiska ungdomsförbunden FPU, HUF, SLU och SSU redan är knutna till sådana av skolöverstyrelsen godkända riksförbund för studiecirkelverksamhet (Liberala studieförbundet, Studieförbundet Medborgarskolan, Svenska landsbygdens

studieförbund respektive Arbetarnas bildningsförbund), som enligt gällande bestämmelser kan fungera såsom huvudmän för fritidsverksamheten.

Jag anser mig därför böra tillstyrka utredningens förslag, att statsbidrag till av politisk ungdomsorganisation anordnad fritidsgrupp skall kunna utgå i samma utsträckning och på samma villkor som gäller för fritidsgrupper inom övriga ungdomsorganisationer.

Statsbidrag för anställande av *i n s t r u k t ö r e r* med uppgift att handleda ungdom i sociala frågor och främja en kulturellt betonad eller eljest för ungdom lämplig, aktiv fritidsverksamhet kan enligt kungörelsen 1954: 575 utgå till riksorganisation, vars verksamhet är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år, och till samarbetande sådana organisationer, under förutsättning att vederbörande organisation bereder medlemmarna tillfälle att ägna sig åt i kungörelsen avsedd fritidsverksamhet och att organisationen bland medlemmarna bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. Statsbidrag utgår till avlönande av instruktör med tre fjärdedelar av årslönen, dock med högst 9 000 kronor för helt budgetår (10 350 kronor från och med den 1 juli 1957 enligt förslag i årets statsverksproposition), samt till resekostnadsersättning och traktamente åt instruktör med högst 3 600 kronor för helt budgetår, (4 000 kronor från och med den 1 juli 1957 enligt förslag i årets statsverksproposition). Kungl. Maj:t bestämmer efter förslag av skolöverstyrelsen till vilka organisationer instruktörsbidrag må utgå.

För sin ungdomsfostrande verksamhet har de politiska ungdomsorganisationerna uppenbarligen i lika mån som andra ungdomsorganisationer behov av heltidsanställda instruktörer. Enligt utredningens mening föreligger emellertid på denna punkt vissa svårigheter vid avgränsningen i förhållande till den politiska verksamheten. Den nuvarande kontrollen av ungdomsinstruktörernas verksamhet fungerar på så sätt att skolöverstyrelsen utfärdar instruktion, fortlöpande följer instruktörernas reseverksamhet samt vid två gånger årligen återkommande konferenser med instruktörerna genomgår vunna erfarenheter av arbetet och anger riktlinjer för den fortsatta verksamheten. Villkoret för en statsbidragsgivning för ungdomsinstruktörer måste, framhåller utredningen, vara att instruktörernas arbete helt inriktas på den ungdomsfostrande verksamheten och sålunda hålles klart åtskilt från den politiska aktiviteten. Utredningen har övervägt, om godtagbara garantier i detta hänseende kan vinnas genom en tillämpning utan vidare av nuvarande bestämmelser eller om vid sidan av dessa bestämmelser särskilda villkor bör uppställas. Utredningen har stannat för det senare alternativet och föreslagit, att det studieförbund, till vilket den politiska ungdomsorganisationen är ansluten, skall fungera som huvudman för instruktörsverksamheten inom ungdomsorganisationen. Härigenom skulle enligt utredningens uppfattning skapas en tillfredsställande garanti för och

kontroll av att instruktörerna ej utnyttjas i den politiska verksamheten. Studieförbunden skulle således ha att, efter samråd med vederbörande organisationer, antaga instruktörerna och tillse att verksamheten ansluter sig till de principer, som redan tillämpas för den nu statsunderstödda instruktörsverksamheten, och att den hålles klart åtskild från de politiska uppgifterna.

Jag ansluter mig för egen del helt till utredningens uppfattning, att de politiska ungdomsorganisationerna bör bli delaktiga av statsstödet till ungdomsinstruktörsverksamheten. När det gäller den närmare utformningen av bidraget föreligger, såsom utredningen framhållit, av naturliga skäl vissa svårigheter i fråga om avgränsningen i förhållande till den politiska verksamheten. I och för sig är det otvivelaktigt knappast tilltalande att på denna punkt i bidragssystemet försätta de politiska ungdomsorganisationerna i en särställning. Med hänsyn till de skäl utredningen anfört har jag emellertid ansett mig böra förorda, att bidragssystemet i detta avseende tills vidare utformas på det sätt som utredningen föreslagit. Därest — såsom man enligt min uppfattning har all anledning förmoda — erfarenheterna kommer att utvisa att någon extra kontroll icke är nödvändig för att organisationerna skall göra en noggrann avgränsning av instruktörernas arbetsuppgifter, bör de särskilda kontrollåtgärderna självfallet upphöra.

Statsbidrag för anordnande av *u n g d o m s l e d a r k u r s e r* kan enligt kungörelsen 1954: 575 utgå till riksorganisation, vars verksamhet är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år, och till samarbetande sådana organisationer, under samma förutsättningar som i fråga om bidrag till instruktörsverksamhet. Som en ytterligare förutsättning för rätt till bidrag för ungdomsledarkurser gäller dock, att organisationen eller de samarbetande organisationerna tillhopa har minst 3 000 medlemmar. Bidrag för anordnande av ungdomsledarkurs utgår med tio kronor per kursdeltagare och dag, varunder kursen pågår, samt med vissa belopp för kursdeltagarnas kostnader för resor till och från hemorten. Som villkor för statsbidrag gäller bland annat att ungdomsledarkurs skall vara öppen också för andra personer än medlemmar av den anordnande organisationen.

Nuvarande bestämmelser utgör icke hinder för att en politisk ungdomsorganisation skickar deltagare till ungdomsledarkurs, som anordnas av annan organisation. Det ekonomiska förhållandet organisationerna emellan kan då regleras genom avgifter och stipendier. I enlighet med mitt tidigare redovisade principiella ställningstagande anser jag emellertid, att de politiska ungdomsorganisationerna bör erhålla del av statens stöd till ungdomsledarutbildningen, om detta kan ske under betryggande garantier för att det statliga stödet ej användes för annat än det avsedda ändamålet.

Utredningen har här liksom i fråga om instruktörsverksamheten diskuterat två alternativ, det ena innebärande att de politiska ungdomsorgani-

sationerna helt jämställes med övriga ungdomsorganisationer i fråga om rätten till statsbidrag och det andra innebärande att studieförbunden inkopplas som mellanled i utbildningsverksamheten och att sålunda dessa står som mottagare av statsbidraget och får ansvaret för utbildningen under samverkan med de politiska ungdomsorganisationerna. Efter olika överväganden har utredningen även här stannat för det senare alternativet. Emellertid har utredningen förordat, att detta tills vidare skall tillämpas under en övergångstid och att därefter bör övervägas de modifikationer i riktning mot det första alternativet, vartill vunna erfarenheter kan ge anledning.

För egen del finner jag det även i detta hänseende knappast vara tilltalande att sätta de politiska ungdomsorganisationerna i en speciellt kontrollerad särställning. Jag har emellertid icke ansett mig böra frångå utredningens förslag utan förordar att det statliga stödet åt de politiska ungdomsorganisationerna på denna punkt tills vidare får den utformning som utredningen föreslagit.

Ungdomsutredningen har i förevarande sammanhang även framlagt förslag om inrättande av en *s t a t e n s u n g d o m s n ä m n d*. Nämnden skulle, knuten till skolöverstyrelsens folkbildningsrotel, tjäna som ett rådgivande organ vid behandlingen av ungdomsfrågorna. Jag är icke beredd att biträda det sålunda framlagda förslaget. Enligt min uppfattning bör liksom hittills kontakterna och samarbetet mellan överstyrelsen och ungdomsorganisationerna tills vidare äga rum i obundna former på de sätt, som alltefter omständigheterna befinnes lämpliga. Jag vill också, i likhet med vissa remissinstanser, peka på att den mångsidighet, som är utmärkande för ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, svårigen kan komma till ett från alla synpunkter auktoritativt uttryck inom ett fast organiserat representantorgan av rimligt format.

Vad därefter gäller *k o s t n a d e r n a* för genomförande av de förslag, som jag här framlagt, vill jag först framhålla att jag anser den föreslagna bidragsgivningen för de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet böra i princip tillämpas från och med budgetåret 1957/58. Vad angår medelsanvisningen för ändamålet under nästa budgetår får jag anföra följande.

För statsbidrag till ungdomsverksamheten är för innevarande budgetår under åttonde huvudtiteln upptagna tre anslag, nämligen ett reservationsanslag av 381 500 kronor till Utbildning av ungdomsledare, ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet och ett obetecknat anslag av 302 400 kronor till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer.

Beträffande reservationsanslaget till Ungdomsledarutbildning har jag i

årets statsverksproposition (bilagan åttonde huvudtiteln, p. 320) föreslagit en höjning för nästa budgetår med 421 500 kronor till 803 000 kronor. Jag är icke beredd att, på grund av vad jag i det föregående förordat, för nästa budgetår föreslå någon ytterligare uppräknig av detta anslag. För ungdomsledarkurser, som under nästa budgetår anordnas av studieförbunden i samverkan med de politiska ungdomsorganisationerna, bör bidrag kunna beviljas inom ramen för det redan till väsentlig höjning föreslagna reservationsanslaget.

Beträffande förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet har jag i statsverkspropositionen (bilagan åttonde huvudtiteln, p. 321) framhållit, att säkra hållpunkter saknas för anslagsberäkningen. Skolöverstyrelsen har förordat en höjning för nästa budgetår med 350 000 kronor. För egen del har jag emellertid föreslagit en uppräknig med 500 000 kronor till 1 800 000 kronor. Den ytterligare belastning på förslagsanslaget, som kan föranledas av att även de politiska ungdomsorganisationernas fritidsgrupper kommer i åtnjutande av statsbidrag, kan icke med någon säkerhet bedömas och torde i varje fall icke kunna bli av en sådan storleksordning, att någon ändring av den avrundade anslagsberäkning, som skett i statsverkspropositionen, behöver göras.

Det obetecknade anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer är för innevarande budgetår beräknat för 24 instruktörsbidrag. I statsverkspropositionen (bilagan åttonde huvudtiteln, p. 322) har jag förordat, att bidrag beräknas för ytterligare 10 instruktörer. Denna ökning jämte viss uppräknig av bidragsbeloppen har beräknats medföra en med 185 500 kronor ökad medelsåtgång, varför anslaget föreslagits skola uppföras med 487 900 kronor. Jag är icke beredd att för nästa budgetår förorda någon ytterligare uppräknig av detta anslag. Med hänsyn härtill och då den starkt ökade efterfrågan på instruktörsbidrag från de redan bidragsberättigade ungdomsorganisationerna synes böra tillgodoses i första hand, torde, såvitt nu kan bedömas, icke under nästa budgetår kunna påräknas några bidrag för instruktörsverksamheten inom de politiska ungdomsorganisationerna.

Ungdomsutredningen har slutligen till behandling upptagit frågan om möjligheterna till bidrag åt de politiska ungdomsorganisationerna ur vissa f o n d e r och därvid förordat, att organisationerna bör kunna bli delaktiga även av dessa former för ekonomiskt stöd. Något förbud mot bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna ur ifrågavarande fonder — fonden för idrottens främjande, statens fritidsfond och allmänna arvsfonden — är för närvarande icke stadgat. Jag anser mig i förevarande sammanhang icke böra göra något annat uttalande på denna punkt än att, utifrån de principiella synpunkter som jag inledningsvis anfört, en ungdomsorganisa-

tion icke bör vara utesluten från här ifrågavarande bidragsmöjligheter på den grunden att organisationen är politisk.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder för statsbidrag till de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58.

Vad departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lindén
